

Magyar Játékszín

ABLONCZY LÁSZLÓ

Mikrokozmosz

(*Várakozásban.*) Csengettyúk szólnak, koppannak az ütőhangszerek, peregnak a dobok; képzeletünk színpadán egymás után lépkednek a katonák; Kodály Zoltán Hány Jánosának óramuzsikája jelzi: rövidesen kezdetét veszi a játék. A Budapesti Gyermekszínházban legtöbbször fölőslégesen hangzik el az előre rögzített szöveg kedves figyelmeztetése, miszerint „most már mindenki foglalja el helyét”, az előadást öt perc múlva, vagy azonnal megkezdik. A gyermekek már percek óta helyükön ülnek, legfőnnebb irtózatossá zsivajhullámban szólítják barátjukat az erkélyről; a pedagógusoknak, szinte valamennyi nő, igazában se erejük, se kedvük nem mutatkozik már a fegyelmezésre. Decibelekben mérhető különbség, hogy vasárnap délelőttönként mennyivel csöndesebb és bensőségesebb a hangulat: mamák, nagymamák, olykor apukák kísérik a gyerkőcöket. Hétközben a délutáni közös iskolai, osztályszervezéssel ellentétben a hétvégi matiné inkább családi esemény.

De még mindig várakozni kell!! Fővárosban és vidéken ritka, hogy pontosan kezdjenek. Egy kis időnk még mindig van a tűnődésre. Nemcsak arra gondolunk, hogy az iskolában nem eléggé el- és átgondolt a színházi eseményre való felkészítés. S olykor a szervezésben érdeklenség mutatkozik. Például úgy, hogy más korosztály tölti meg a nézőteret, mint amelyeknek ajánlják az előadást. Magunk is tapasztaltuk azt, hogy a tíz éven felülieknek szóló Kék öbölt 7—8 évesek nézték a budapesti Játékszínben. Kevésnek mutatkozik az is, hogy a gyermekek, jobb esetben, szórólapot szorongatnak a kezükben, amelyen a szereposztás és egy rövid tartalmi ismertetés olvasható. Nagy lehetőség pedig, hogy játékos, olvasmányos, képes formában a gyermekeket jól szerkesztett kiadvány avassa be az előadás, a színház, a színjáték titkaiba. A miskolci Nemzeti Színházat kivételként említhetjük, amely kifestő-leporellót kínál a gyermekeknek, amelyben közli az énekszámok néhány sorát, s röviden ismerteti Kipling életét, bemutatja a Maguli szerzőit, Horváth Pétert és Novák Jánost. A műsorfüzet hiányát említve már keserű-komolytalan gesztus, hogy Kecskeméten a Jöjj délre, cimborám! kizárólag felnőtteknek ajánlott műsor idétlen szövegezéssé szalagját a Hány János szünetében osztogatják a gyermekeknek.

Áttelepített formában, ideiglenes helyen láttuk a Mikroszkóp Színpad Zűrhajó című előadását; értesülésünk szerint az eredeti elgondolásban, a Rátkai Klubban a színjátékot már az előcsarnokban elkezdik, hogy esemény és viselkedési feladat legyen már az ülőhelyeket is elfoglalni. Novák Jánosnak, aki az Egyetemi Színpadon a Bors néniével kezdte el gyermekszínházi programját, folyamatos törekvéseként mutatkozik, hogy már az előadás előtt az előcsarnokban beavassa kis nézőit. Dalokat tanulnak a gyermekek, amelyek a Maugli Játékszín-beli, miskolci előadásának menetében vagy a Farkas szempillái című japán népmese-feldolgozás-

nak Radnóti Színpad-beli előadása során dramaturgiai és közösségi igényt szolgál: hogy alkalmas pillanatban a nézőtér és a színpad együtt énekeljen és játsszon.

S még mindig várni kell!

Mint például a kecskeméti Csalóka Péter előadására, amelyben a zenészek kénytelen dalantitással húzták az időt. Majd szenvedte is az előadás, mert a gyermekeknek, feltehetően utazási kénytelenségből, befejezés előtt, midőn Péter győzelme már igencsak esedékes, felálltak, s elhagyták az előadást. Az amúgy is laza félház premierközönségének java eltávozott tehát, s az előadásvégi éltetésre már csak néhány tucat gyermek, a színház vezetősége és a kollégák maradtak.

Azon is medítálunk, hogy a színház ünnepet óhajt-e teremteni mindennapi üzemenetében? Kivételesen szép példa, ahogyan a kecskeméti Hány muzikusai mind sötét ruhában és fehér ingben zenéltek, öltözködésükben is méltóságot adva az előadásnak. Ellenkező és leverő példa, hogy a Kék öböl előadása előtt valami újonnan szerzett pulóvert mustráltak a zenészek, a zenei vezető pedig nem röstellt úgy vezényelni, hogy közben evett. Apróságok ezek, de a színház felemelő vagy lefokozó állapotát nagyon meghatározzák.

De most már hunyorognak a fények, s mintha ez a feszültségszabályozó kar a nézőtér hangzóságát is módosítaná.

(Kezdődik a mese.) A Diák módján nem tüsszentünk, mert valóságos életjátékok részesei leszünk!

Lássuk közelebbről, mit is kínálnak a színházak a gyermekek különböző korosztályainak? Natalia Sac, a Gyermekek Moszkvai Színházának világszerte elismert művészeti vezetője írja emlékiratában: „A gyermekeknek szánt előadásoknak szerintem nem könnyűeknek, hanem elviselhetően nehezeknek kell lenniök: nem tejbepapit kell adni, hanem foguknak megfelelő, hogy a gyermekek valóban szét tudják törni és fejlődjenek is közben.”

Áttekintve a színpadi anyagot, jobbra azt mondhatjuk, hogy igényesség mutatkozik a darabválasztásban. Cukás István vezet a népszerűségi listát; Süssűjét a Vidám Színpadon játsszák jó ideje. Még mindig műsoron szerepel az Ágacska, amelynek rendezője, Timár Béla kedvet kapott darabírára s a vízszennyeződés természetpusztító veszélyéről írta Kék öböl című mesejátékát; amelyet a Játékszín jegyez, akárcsak Békés Pál A kétbalkezes varázsló című művét. Békés Pál mai bérházak közé álmodja meséjét, s mint a Thália Színház matinéjén látható Egy kis térzene című művében, úgy a Kétbalkezes varázslóban is közösségi énünket keresik Békés gyermekhősei. Hogy újra felhangzik a térzene, vagy egymásra találnak a királyi udvar kedves alakjai, ez nem tételeesség, hanem poétikus szépségében színházi és életüzenetnek egyképpen felemelő.

S hogy a vidám Színpadot és a Tháliát gyermekelőadások színteréül említettük, jó példaként is tettük, mert szűkös lehetőségek közepette példaadó lehetőség, hogy nagyszínházak miként terjeszthetik ki munkájuk körét. Ha tetszik, önös elgondolással, hogy holnapi nézőjüket már ma az épülethez és a társulathoz kössék. Lázár Ervin világa ebben az évadban a kaposvári és a pécsi színházban elevenedett meg, Mészöly Miklós meséjéből színházi előadást formáltak Szolnokon (Hovámész). A Népszínház jó elgondolása, hogy a felnőtteknek szóló előadása mellé ugyanaz a társulat délután egy mesejátékkal is vendégszerepel; s ebben a jelben módszer dramaturgiai munka mutatkozik. Felfedezték, hogy Páskándi Géza már írt játékot kicsinyeknek is (A királylány bajusza), Gyárfás Endre Márkus mestere eredeti történet, arról szóló példázat, hogy a nyerészkedés tisztességtelen. Tersánszkyt is felfedezték a Harmadik fiú című mesejátékkal, s a marosvásárhelyi Szekernyés László Trón alatt a király című mesejátékát a jó évtizeddel ezelőtti temesvári bemutatót követően országjáró együttesünk szintén felvállalta.

A Budapesti Gyermekszínház dicséretes törekvése, hogy emlékezik megalakulásának immár klasszikussá lett mesejátékaira, Jékely Mátyás király juhásza és Képes Géza Mese a halászlányról című darabjára, amelyet alakulása elején mutatott be, újólag műsorára tűzte. Asperján György dramatizálásában játsszák a fiatalok népszerű regényét, a Kincses szigetet. Bulgakovtól meglehetősen felszínesen átvett ötlettel jövőbe és múltba utaztatja hőseit Szentmihályi Szabó Péter Látogató a végtelenből című darabjában, amely már jó ideje műsoron szere-

pel, utalva jelenkori munkák hiányára. A színház dramaturgja, Juhász István a cirkuszi büvészkedés körében hagyja Feri világgá megy címmel írt darabját; az igazgató Nyilassy Judit adaptálta és rendezte Katajev Távolban egy fehér vitorla című regényét. Nagy találat, a színház ambíciójának és törekvésének széles tartományát jelzi, hogy Mozart korai pásztoroperájának előadására is vállalkoztak, s Nyilassy Judit rendező nem egyszerűen játékos operai produkciót óhajtott adni, hanem a kis Mozart életének mozzanatai is meglevenedtek. Kortörténet, zenetörténet, hangulatos színpadi életté transzformálódott; vajha annyi feladat között a színház rendszeresíthetné zenei törekvését is! Tolsztoj Aranykulcsocska című meséjének legújabb változatát Mosonyi Aliz átdolgozásában tűzték műsorra, s annyi folyóiratban, könyvben megismert játéka után végre a színház is kedvet kapott Kiss Annát szerzővé avatni Bolondmalom című darabjával.

Novák Jánost már említettük, Horváth Péterrel következetes gyermekszínházi munkába kezdtek. A Hely szellemét idézik Kodály városában, Kecskeméten a Hány János műsorra került. S nem operaszínház imitációjában. Ugyanott Weöres Csalóka Péterének választása is igényt mutat, megvalósításáról már nem ily dicsérrel szólunk majd. Döbrentei Ildikó és Levente Péter zenés-játékos utazása, a Zúrhajó magasabb igényt mutat: a gyermekek fantáziáját élteti, képzeletbeli játékokkal tágitja a benső tartományt. Érthetetlen viszont a Magyar Színkör vállalkozása; esztendőkkkel ezelőtt nagyot bukott Egerben a Balog István—Tolcsyay—Bródy-féle Lúdas Matyi. Ízetlen és felszínes játék, amelyet most Romhányi László felmelegített intézményében. Ami csak praktikumával magyarázható, gondolati-színpadi silányságára nincs mentség. Különösen akkor, ha Móricz Ludas Matyija például legalább másfél évtizede fővárosi színpadon nem szerepelt. Teljességet, országos áttekintéssel, még csak felsorolásszerűen sem adhatunk. Egy-egy iskola, művelődési ház illetékese mondhatná el, miféle színvonalon működnek azok az alkalmi haktruppok, akik egy Zsiguliban szereplőket, kelleket, diszletet is szállítva faluról falura járnak, peremkerületi művelődési házakban bukkannak fel. Előnyük, hogy elérhető áron, 3—4 ezer forintért ajánlják magukat. De hogy az öregedő, hidrogénezett szőkecséző hölgy miként kelti az ártatlan, szűz királykisasszony képzetét, vagy a két jelenet között, „folyékony fűtőanyaggal” töltekező puffadt arcú negyvenes amorozó mennyire felel meg a szörnyeket győző ifjú királyfi szerepében, az már erősen kérdéses. A „dramatizálások”-illetőségéről a truppba bevont kiszolgáltatót színészek anyagi kötelezettségeiről, s egyéb, a rejtelmes vállalkozások körüli anomáliákról nem most az alkalom, hogy tündödjünk.

(Intermezzó—I.) Balázs fiam el-ellankadó ambícióban ugyan, de jobbára velem tartott délelőtti s délutáni színházi utaimon. A sokadik mesejáték szünetében félve megszólalt: „Azért én szívesen látnám a Tenkes dramaturgizálását is. Lehet, hogy nem lenne tele a színház, mint most — teszi hozzá bátortalanul —, de én akkor is örömmel megnézném.” Dramaturgizálás! — tetszik a szó, a fiú nyelvújító fordulata, színház és író közötti mesterkedésnek valami árnyalatát adja! Hiányérzetéről akkor nem beszéltünk tovább. Napok múlva megjegyzésének más vonatkozása is megvilágosul előttem. Rákóczit, a nagyságos fejedelmet és a 48-as szabadságharcot tanulmányozza már évek óta; a gyermekszínházi élmények nyomán darabírásba is kezd, ám munkáscsájának tárgya: vadnyugat. Tom nevű hősével pedig kocsmai verekedéseket nyeret. Miért nem Rákócziról írsz darabot? — kérdem. „Mert azt az osztályban kevesen ismerik, olyan történet kell, amely mindenkinek ismerős” — válaszolja. A színház kultikus lényegére utalt ezzel tudatlanul is. Ez pedig vadnyugatról való, s nem a kurucok korából. Tenkes színpadi küzdelmének óhajtása közben is ezért volt félelemmel. Nem sóhajtom vissza az egykor volt Ifjúsági Színházat s különösen nem Szurov, Romasov és más percklasszikusok műveit, de az is tény, hogy egykor az Egri csillagok, az Aszódi diák, a Légy jó mindhalálig, a Kőszívű ember fiai folyamatosan műsoron szerepelt. Lappangó és nyílt fanyalgással, televízió, film- és egyéb hatással én is szolgálhatnék válaszul, de jó volna végre kevésbé nagyszínházi sznoboknak lennünk. Mert a gyermekek, ahogyan Jim Hawkinst megélték, bizonyára akként tennének a Baradlay testvérekkel is.

(*Folytatódik a mese I.*) Amint Jékely Mátýását is éltetik, akár a juhászlegényt, de Szentmihályi Szabó Péter Látogató a végtelenből című darabjának Mátýásával már zavarban vannak. Amint szerzője is. Mert Szentmihályi deheroizálni nem akar, de enyhén cinikus talányban hagyja jelenből érkező hőseit, amikor a mondákból ismert áruház történeteiről faggatják az uralkodót, megtörténtek-e? „Nem emlékszem” — mondja Szentmihályi Mátýás-figurája, s írói, rendezői, színészi igénytelenség, ahogyan őrtálló katonája harsányan és csámpás járással idéltlenkedik a királyi udvarban. De Szentmihályinak a jövőből érkező alakja se sikeredett jobban, nyelvi dadogásnál egyéb különccséggel, ötlettel a szerző nem áll elő. Idő- és térjátékban lelemény és főként nyelvi, költői erő hiányzott leginkább. Jellegzetes hiánynak s gondnak érezzük ezt, mert ahol a mese természetes rendje megszokott, metaforikus világa elevenedik meg, ott a szerző magabiztosabban működik. A Novák—Horváth vagy Csukás jegyezte előadásokban például. Amikor a külvilág és felnőtt társadalom is jelen van, igazi anyaggal sokszor nem sikerül előállni. Erdei állatsereglet mozog például Gyúrfás Endre színpadán, de figurális, nyelvi bája mégsincs a játéknak, s különösen jellegtelenekek és erőltetetten betétszerűek a dalok, de így is, a színhámos koncertszervező körül érdekes és erkölcsi szavazatra kényszerítő pillanatok teremődnek. Ám épp a főszereplő Márkus mester nem szervül igazán a történetbe. Mai figurákkal s konfliktussal mutatkozik a legtöbb nehézség. Többször szóltak erről a Budapesti Gyermekszínház vezetői, és Kiss Dénes is hosszan gondolkodik erről a Népszava 1983. október 13-i számában. Juhász István Feri világgá megy című darabjában igencsak küszködött azzal, hogy milyenné is formálja Feri szüleit. Merthogy gyermekük keresésére indulnak, de a szerző közhelyeszerű, felnőtt nézőpontú ironiában láttatja veszekedésüket, majd a cirkuszi hadműveletben már csak attrakciókat kér a színészektől. Igazi jellembeli feladvánnyal nem szolgál. Feri titokzatos jeleire Juhásznak még van ötlete, de a szülők mai optikájú, játékos és jellegzetes karakterének kidolgozása nem sikerül.

Leggyakrabban nyuszik, rókák, mackók, majmok, halacskák népesítik be a színpadot, életünk társadalmi, erkölcsi kérdéseire, mindennapi veszélyeztetettségeinkre adnak példázatot. S az ember mindenkori reménységes természetét megvillantva: győz az igazság, győz a belátás. És elbukik a hamisság. Egyetlen mű torzító idétlenségével találkozunk csupán; a Vándorfi rendezte kecskeméti Csalóka Péter esetében. Amikor is Weörestől idegenül nem a nép, hanem a rendőr mondja ki Péter győzelmét, s az utódlást a bírói székben. Más hangvételben is rendezte már e játékot Vándorfi, most újmódi, blőd és alantas gondolati következményt módolt ki.

(*Intermezzo II.*) Tolongunk a zsúfolt előtérben; Gyermekszínház, Játékszín, vidéki nagyszínházak bizony alkalmatlan építmények arra, hogy rajzoljanak a gyermekek, netán nagy csoportokba verődve dalokat tanuljanak, játsszanak. Sodró erejű a zsúfoltság. Könyvlemezpultnak is helye lenne, mennyi, az előadásokhoz kötődő Csukás-könyvet, Süsü-lemezt, Weöres-, Jékely-, Illyés-mesekötetet, Stevenson-, Katajev-, Kipling-könyvet lehetne árulni! Két alkalommal a Budapesti Gyermekszínházban láttam könyvespultot, de főhelyen a gimnazistáknak ajánlható Népszerű Történelem sorozat kínálta magát, s pl. a Pártmunkások 1984-es zsebkönyvét találtam a portékák között. De nézgelődjünk tovább: üresek a falak, a folyosón és páholyokban jó volna fotókkal emlékeztetni régi előadásokra, vagy báméskodni lehetne egy-egy jelmez- és díszletterv előtt. Sok finom ötlet, fogás is szükséges ahhoz, hogy a gyermekben a színház eseménnyé, élménnyé, hely-tudati érvényre emelkedjen.

(*Folytatódik a mese II.*) Már mint arról a kérdésről, hogy alkotóknak hogyan sikerül egy-egy művet színpadi létté emelni, a gyermekpublikumot miként sikerül beavatni az előadásba? Említettük, hogy Novák János már előadás előtt az előcsarnokban dalokat tanít, amelyeknek majd a játék folyamán fontos funkciója lesz. Azok a momentumok már kevésbé sikeresek, amikor majom vagy medve utánzatra bátorítva felcsődülnek a gyermekek a színpadra. Ebből inkább már anarchia következik, mintsem alkotó játék és gondolatbeli együteműség. Nagyon bensőséges, ahogyan nemcsak együtt énekel a gyermekereg Gryllus Dániellel a Zúrhajóban, de Levente Péter és Döbrentei Ildikó apró, képzeletre is apelláló ötletekkel az előadás folya-

mán foglalkoztatja a gyermekeket, például: együtt köszönnek a bejövő szereplőknek, elbűnnak az ágak mögött, a képzeletbeli csigát ülésük mellé teszik. Valamennyi, a képzeletből előhúzott gesztus a N. Sac által említett képpel, a gyermeki fogak által széttörhető színházi gondolat jelét mutatja. Közvetlenkedés helyett tehát a játék társiasságot teremt színpad és nézőtér között — ez az igazi, méltó gesztus. „Tejbepapi” is található az étrendben, persze: amikor színpad és nézőtér között a kontaktusteremtés ősi fogásával és a szereplő; például: notóriusan félreszámol; a gyermekek helyes eredményét nem akarja hallani; lekezelő és avitt erőlködés. Mint például a Csalóka Péterben, amikor a bíró alakítója a gyermekek tiltakozó üvöltésére is újra és újra rossz számolásba kezd. Hozzá: rosszízűen székelykedő stílusban beszél. Hasonló trükkkel élnek a Ludas Matyiban. Többféle oka is van aztán annak, amikor a kapcsolat nem teremődik meg a közönséggel. Technikai nehézséget okoz például a Süsüben, mert pantomimesek feszesen dolgoznak, az ének és szöveg felvételről hallatszik, így a gyermeki vélekedések színpadi reakciójára nem lehet számítani. A jókedvű és leleményes játék báján sokat ront a zenekarvezető Bergendy beszédstílus és erőltetett közvetlenkedő modora.

Érthetetlennek tűnt a Gyermekszínház színészeinek ügyetlensége a Mátyás király juhászában, amikor a bárányt ki akarják csalni a juhásztól, s a nézőtér zúgja: „Ne add oda”, a játékosok, akár egy play back előadásban, mit sem törődve a közönséggel, tovább mondják a szöveget. A gyermekhad perceként nem csitult, de az előadás a színpadiak zavartalan kedve szerint folytatódott. Pedagógiai, rendezői kérdés és feladvány effajta várható helyzetek tisztázása. S mindenekelőtt a színész alkotó feladványa: készenlét a rögtönzésre. A Karsai pantomim Süsü-beli produkciója nyomán is hivatkozunk arra, hogy a gyermekelőadások mozgáskultúrája sokszor fantáziátlan. Beszélgető színháznál mennyivel több rendezői lelemény is éltethető például a Kék öbölt, ahol halak mozgása, vagy a szigonyos csata igazán invenciózus játékpillanatokat adhatna, ám marad konvencionálisban. A Márkus mester állatainak mozgása is több játékot, humort igényelne.

Játékosság, fantázia, poézis, zenei, mesei-gondolati tisztázottság dolgában kiemelkedő a kecskeméti Hány előadása. Szigeti Károly a gyermekekkel nem akart nagyszínházi imitációt adni. Akár az eredeti tisztáson pihenő gyermekek játékkedélyében idéződik fel a történet. Összefonódva egyszer házikót alakítanak ki, mások a sorompót jelképezik, vagy milyen szép pillanat, amikor a leánykák kis motyójukkal a közzenére „szolgálónak indulnak a Burgba”: Szigeti operaénekesi produkciót nem erőltet, egy-egy versszak eléneklése is elég, hogy hangulat s játék gondolati menete ne csorbuljon, s ilyenképp a gyermekek közösségi-folklorikus élete, jelenlétük bája az, amely olyik pillanatban megrendítő színházi élményt is teremt.

Olykor a fegyelem hiánya is lefokozza az előadás minőségét, mint a Játékszín Maugli előadásán láttuk, ahol a színészi etika elemi rendjét se tartották be a közreműködők; egymást szórakoztatták és idétlenkedtek. Sorozatosan figyelve a Budapesti Gyermekszínház és a Népszínház előadásait, jólesően mondjuk el, hogy fegyelmezett és tisztességes előadásokat látunk, noha a nap nap utáni szériakötelezettség könnyen gyöngíti a színészi ambíciót.

(*Utójáték.*) Egy párizsi gyermekelőadás számomra esztendő múltán is Barrault, Chéreau színházával felérő élmény maradt. Hét-nyolc éves gyermekek Molière-komédiát néztek, majd befejeződvén a játék, a szereplők függöny elé jöttek, közéjük állt a rendező is, és hosszú, kíméletlen és jókedvű disputa kezdődött az előadásról. A kis emberkék hallatlan magabiztossággal vélekedtek a színészi teljesítményről, szóba került a molière-i komédia természete, Lully muzsikája, Lajos király udvara és sok minden más. Elmarasztaló vélekedésekre a színházias nem sértődtek meg; türelmesen válaszoltak, vitakoztak. A társiasság jegyében órákon át folyt a disputa, mígnem be kellett fejezni a találkozót, mert a színházat az esti előadásra elő kellett készíteni. A színház nemcsak produkciójával, demokratikus szellemében a demokráciára készítheti fel az újabb generációkat. Ehhez persze a társadalmi és művészeti élet iskolázottságára is szükség van.

A Budapesti Gyermekszínház pályázattal, iskolai találkozókkal s egyéb más kezdeményezésekkel, elképzelésekkel igyekszik társadalmi figyelmet kelteni maga körül. Nem elég önbiza-

lommal s nem elég felsőbb törődéssel. Mert az már bizonyos, hogy az épület felújítása okán el kell költöznie a színháznak, de semmiféle elképzelés nincs arra, hogy miként és hol folytatják a munkát, panaszolták a színháziak az évad eleji sajtótájékoztatón. Nem kénytelen és tudomásul vett feladatot végeznek pedig, hanem tán övék a legnagyobb felelősség. Mert a jövőnek munkálkodnak. Több önbizalmat, mondtuk; repertoárunkat is alakíthatnák bátrabban. Vargha Balázssal tartunk abban, hogy Shakespeare-, Molière-vígjátékok s más külföldi klasszikus darabok is a gyermekszínház alkalmas darabjai lehetnek. Amint a magyar repertoárból Csokonai Karnyónéja, aztán a Kocsonya Mihály, Kisfaludy, Csiky Gergely vígjátékai, Tamási Énekes madara ugyan miért ne lehetne a műsorrend része? S miközben a dramaturgia dicséretesen ambicionálja új darabok születését, kezébe kéne venni Jankovich Ferenc A bűvös hegy című kötetét, Balázs Béla, Tersánszky játékeit, az egykori, Déryné-beli bemutató után Nadányi Zoltán Szigligeti rebillióját, talán Babits Második énekét is. S jó, hogy nemrégiben a felvidéki Batta György bemutatkozott, de érdemes volna a kolozsvári Fodor Sándor Csipike a törpe című mesejátékát, Marton Lili Taligás királyát, Benedek Elek Többsincs királyfiját, Seprődi Anna mesejátékait is megnézni. Amint román (Arvinte és Pepelea), szlovák, szerb-horvát játékokat vagy mesefeldolgozásokat is a hazai gyermekszínházas figyelmének körébe vonni. Ebben a jelben dicséretes törekvés, hogy a békécsabaiak Creangă Fehér Szerecsen című meséjének színpadi változatát mutatták be Dinulescu Radunak, az aradi színház rendezőjének elképzelésében. Nem alkalmi, hanem mélyebb, stílustani jegyek is kimunkálhatók volnának, ahogyan Szigeti Károly a Hártyban megmutatta, s amint a felnőtt színház Csiksomlyói vagy Kőműves Kelemen előadására utaló játékmozzanatokat is tartalmazza. Esztendőkkal ezelőtt Rencz Antal Benedek András Csudakarikását rendezte a Gyermekszínházban, a magyar népi játék sok eleme elevenen élt abban az előadásban. (Rencz most Békécsabán példászerű munkát végez a gyermekszínházas dolgában.) A Muharay Elemér és mások által kezdeti színpadi lehetőségek mélyebb és mai újragondolása is gyermekszínházunk sürgető feladatának mutatkozik. A magyar Játékszínnek ebben nemigen volt eddig hajlandósága; a népitáncmozgalom felől még inkább mutatkozott kísérlet erre.

Mindmáig érthetetlen az is, miért vették el a Budapesti Gyermekszínházról Bartók Béla nevét. Képzletünkben az ő jegyében fogant Mikrokozmoszából kell az egyetemesre tekintő munkát végezni. A hely közép-kelet-európai létünk idő, tér és történeti mesemitológiájának koordinátái szerint meghatározó jelleget képzelnünk tehát. Hogy Budapesten és Békécsabán, a Játékszínben és Pécsen, Szegeden, Miskolcon és Debrecenben nem alkalmi és kultúrpolitikai penzumként kerül műsorra egy-egy gyermekelőadás, hanem átgondolt szellemi összefogottságot fejez ki. A bábjátéktól a felnőttéig tartva művészeti, szellemi nevelés átfogó programjának kidolgozása szükségeltetik. Tamási Áron gondolatával: nem szakkérdésről van szó tehát, hanem nemzeti ügyről.

(A jövőnek.) A miskolci Maugli-előadáson Sir Kán és Tabaki mesterkedik Maugli körül. S egyszercsak zúgni kezd hatszáz gyerek: „Hazudik, hazudik...” Akárhogyan is ügyeskedett a Tabakit alakító színész, az elementáris kórus megbénítja az előadást. Nincs kegyelem, tovább zúg a gyermekhadsereg: „Hazudik, hazudik...”

A tegnapi volt gyermek, aki egy karácsony délutánján Debrecenben a Hófehérke-előadásban olyan csalódott volt, amikor Márkus László, mint cukrászinas, nem dobott neki is édességet, egyre inkább érzékelvén magán az Idő koptató erejét, fiának kérlelhetetlen szavazatára mit is mondhat?

Lankadatlanul minden jót, második évezred polgára!